సుజాత

వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు

లాకప్ రూంలో పోలీసులు నా మీద అత్యాచారం జరిపి ఏడాది కావస్తూంది. ఈరోజు ఇట్లా కిటికీ ప్రక్కన కూచుని బయటి వీధుల్నీ, హారన్ మోతలూ, సైకిళ్లు, పాదచారులూ, అమ్మకపు బళ్లూ- వీటితో నిండిన రోడ్లనీ చూస్తుంటే ఆ అనుభవం మళ్లీ ఒంట్లో వికృతంగా మెదుల్తోంది.

మళ్లీ అదే వసంతమాసపు ఎండ. ఉదయం తొమ్మిది గంటలవేళ. నీలిగౌనుల చిన్నారులు కాన్వెంటులకి త్వరత్వరగా రిక్షాల్లో సాగిపోతున్న వేళ.

వీధి మలుపులోంచి దిరిసెన చెట్లనీడల్లోంచి రాలిన పచ్చపూల తివాచీని కర్కశంగా తొక్కుకుంటూ వచ్చే పదోనెంబర్ సిటీబస్సు- దుర్భరమయిన హారన్ కూడా. బయటి దృశ్యంలోనూ, ప్రపంచంలోనూ ఏ మార్పులేదు. అదే ఆకుల మిలమిల. గాలుల్లో కళకళలాడే ఎండ కిరణాలు. మార్పులేని అవే కవళికలతో వెయ్యి ముఖాలు.

నా ఒంటి మీద జరిగిన దాడి నా రక్తంలో నా దేహాంతరంగాలన్నిటా మజ్జమజ్జకీ ఇంకి పోయినట్టుగా 'మలినపూరితమయిన' భావన. నేను 'అపవిత్రమయ్యా'నని ఎవరన్నా అంటే ఈరోజు నాకంత కోపం రాదేమో. అనుభవంలోని లోతు అనుభవించని వాళ్లే మాటలకి నీడలకి కల్పించి పట్టింపులు పెట్టుకుంటారు. మాటలు ఏం చెప్పగలవు? నా ఒంట్లోని, ఇంకా పచ్చిగా మండుతున్న ఈ వికారాన్ని అశుభ్రమనీ, అపవిత్రమనీ ఎన్ని మాటలు చెప్పి విశదపరచగలను? ఏడాదిగా నన్ను నేను అనుక్షణం శోధించుకుంటూ నిప్పులాంటి బాధతో ప్రక్షాళనం చేసుకుంటూనే ఉన్నాను. కాని ఏ మేరకి బయటపడగలిగాను?

అమ్మకు కనిపించాలని లేచాను. నేను కనిపిస్తే ఆమె ఆరాటం తగ్గుతుంది. కాని లేచి నిలబడలేక పోయాను. రీలింగ్ సెన్సేషన్. ఒంట్లో నరాలు జివ్వుమని లాగేయి. ఇక తర్వాత కొంతసేపు మత్తుగా ఉంటుంది. లేచి మంచంమీద పడుకుంటాను. కొన్ని గంటలపాటు మగతగా, నిస్త్రాణగా అలా పడుకుని ఉండాలి. మైండ్ బ్లాంక్‌గా ఉంటుంది. ముందు అంతా తెల్లగా వుంటుంది. దానిమీద నల్లని, ముదురు ఇటుకరంగు నీడలు పడతాయి. ఇనుప గొళ్లేల చప్పుడు, తుప్పు వాసన ముక్కుని అద్దేస్తుంది. ఊపిరాడకుండా గొంతు మీద రాతి పిడికిలి బిగించినట్టు ఉంటుంది. తల తిప్పవచ్చు. కాని ఎవరో ఏదో ఆంక్ష పెట్టినట్టుగా కళ్లు కూడా కదపలేను. లంకలో దబ్బున మిన్ను విరిగి మీద పడ్డట్టు టన్నుల కొద్దీ బరువు నా మీద అకస్మాత్తుగా పడుతుంది. ఒంట్లోంచి పొరల్లో ఎవ్వరో నా ఫ్లెష్‌ని తవ్వి తోడుతున్నట్టుగా ఉంటుంది. దాహం, దాహం... మాటలకి గొంతు పెగలదు. కళ్లు మూతలు పడతాయి.

''ఏమ్మా, మళ్లీ ఒంట్లో నలతగా ఉందా,'' ఆ పిలుపు, ఆ వాత్సల్య స్పర్శ అమ్మది. లేచి చూశాను. బయట ఎండ చిక్కబడింది. రోడ్ల మీద రద్దీ తగ్గింది. దిరిసెన చెట్ల నీడలో రెండు కుక్కలు పడుకుని వున్నాయి. ఎక్కడో మధ్యాహ్నపు ఎండలో కాకులు వుండీ వుండీ కావుమంటున్నాయి.

'డాక్టరుకి కబురు చెయ్యమంటావా? అన్నం తినగలవా? ఈమధ్య మళ్లీ ఇలా లేదు. కాస్త చిక్కపడ్డావనుకుంటున్నాను, మళ్లీ ఇదేమిటే అమ్మా,'' అమ్మ కళ్లల్లోనూ, కంఠంలోనూ ఆర్ద్రమైన ఆతృత.

"పర్వాలేదమ్మా," అన్నాను. 'ఎందుకమ్మా నీకీ దిగులు,' అనాలనే అన్పిస్తుంది. కానీ అనలేదు. నా అనుభవం మీద నా రెస్పాన్స్, అమ్మ రెస్పాన్స్ ఒకేలా ఎందుకుండాలి? బాధపెట్టే ప్రతీదీ అమ్మ దృష్టిలో అశుభం, కీడు. అమ్మ కంఠంలోంచి ఆ ఆతృతని చేత్తో తీసి పారెయ్యాలనుంటుంది నాకు. బహుశా నా ఒంట్లోని అస్వస్థతని మంత్రించినట్టుగా మాయం చెయ్యాలనే అమ్మకీ ఉంటుందేమో. ఈ ఇద్దరాడవాళ్లూ ఈ విషయంలో ఒక్కలానే నిస్సహాయులు.

కింద నుంచి గలగల నవ్వులు. ఈరోజు చెల్లెలు కాలేజీకి వెళ్లలేదన్నమాట. తమ్ముడు బ్యాంక్ నుంచి లంచ్‌కి వచ్చేవేళ. "సుభద్ర కాలేజీకి వెళ్లలేదా అమ్మా!"

'ఈరోజు దానికి పెళ్లివారు వస్తున్నారు. అది కాలేజీకి వెళ్తే సాయంకాలం ఆలస్యమవుతుందని వుండిపొమ్మన్నాను. వుండు దానికీ, నీకూ అన్నం ఒడ్డిస్తాను, కిందికి రా." అమ్మ వెంటనే వెళ్లలేదు. కొన్ని క్షణాలు ఆగింది. ఆమె ఏదో చెప్పాలనుకుంది. ఏం చెప్పాలనుకుందో నేను గ్రహించలేనా? పెళ్లివారు వస్తున్న మాటే ఇంతదాకా నాకు తెలియదే. కాని దానికి వాళ్లకున్న కారణాలు వేరు. నా కారణాలు వేరు. నా ఆలోచనల్లో కాని, మానసికంగా కాని నాకు ఏ అపసవ్యతా లేదు. నా అనుభవాలు ఎంత అపసవ్యమయినవి అయినా నా ప్రవృత్తికి అపసవ్యత రాలేదు. కాని సాయంకాలం పెళ్లిచూపుల తతంగమంతా సవ్యంగా ఉంటుందని నేను సరిపెట్టుకోగలనా?

కిందకి వెళ్లాను. డైనింగ్‌టేబుల్ దగ్గర తమ్ముడు కూడా ఉన్నాడు. సాధారణంగా వాడు ఉదయం భోంచేసి బ్యాంక్‌కి వెళ్తాడు. వీధి మలుపు తిరిగితేనే ఆంధ్రా బ్యాంక్ బ్రాంచి. మధ్యాహ్నపు వేళ లంచ్ అవర్‌లో ఇంటికి వచ్చేసి విశ్రాంతిగా కూచుని మళ్లీ వెడతాడు. ఈ కాసేపూ బ్యాంక్‌లోనే కూచోరాదా అంటే 'ఇక్కడ ఉన్న చల్లదనం అక్కడ ఎలా ఉంటుంది?' అంటాడు. సాయంకాలం అయిదు కాగానే ఇంటికి వచ్చేస్తాడు. వెళ్తే, వాడూ మరదలూ ముందే ప్రోగ్రాం పెట్టుకుని, సినిమాకో షికారుకో వెళ్తారు. లేకపోతే ఇంట్లోనే గడుపుతారు. స్నేహితులు లేకపోలేదు. కానీ వాళ్లతో చాలా ఖచ్చితంగా, కాలిక్యులేటెడ్‌గా ఉంటాడు. తమకీ, తమ పిల్లవాడికీ అయ్యే ఖర్చు మేరకి తను ఇంట్లో చెల్లిస్తాడు. తక్కిన దాంట్లో తమ అవసరాలకి పోను మిగిలింది ఫిక్స్‌డ్ డిపాజిట్‌కి వెళ్తుంది. మరదలు మునిసిపల్ స్కూల్లో టీచర్. నాన్న కావాలనే ఆ సంబంధం చూశాడు. ఆ పిల్ల తండ్రి టౌన్లో బాగా పేరున్న కాంట్రాక్టర్. మున్సిపాల్టీకి అతని కాంట్రాక్టులు బాగా అచ్చివొచ్చాయి. నాన్నా, అతనూ ఒకళ్లకొకళ్లు బాగా కావలసిన వాళ్లు. కాని నాన్న అతన్ని ఎక్కడ ఉంచాలో అక్కడే ఉంచానంటాడు. ఆ అమ్మాయి శ్రావ్యంగా పాడుతుంది. కాని నేను ఆమె పాటలు విన్నది తమ్ముడి పెళ్లయిన కొత్తలోనే. ఆమెకి మూడు నెలలకుగాని ఒకసారి జీతం రాదు. ఆ విషయంలో ఎవరూ ఏమీ చేయలేరట. అందుకని ఆమె రోజుకొకసారి మున్సిపల్ యాజమాన్యాన్ని ఆడిపోసుకోకుండా ఉండలేదు. ప్రతి రెండవ శుక్రవారం ఆమె విధిగా క్యాజువల్ లీవ్ పెడుతుంది. ఆ విధంగా ఆరోజూ, ఆ తర్వాత రోజులూ ఆమె పుట్టింటి దగ్గర గడిపి వస్తుంది. ఇందులో తల్లిదండ్రుల పట్ల ప్రేమ కొంతానూ, పుట్టింటి మీద తనకున్న న్యాయమైన ఇప్పుడు చట్టబద్ధమైన హక్కు కొంతానూ.

మా మరదలూ, చెల్లెలూ సాధారణంగా మధ్యాహ్న భోజనం కారియర్ తీసుకునే వెళ్తారు. నాన్నకి పన్నెండు గంటలవేళ అటెండర్ వచ్చి కారియర్ తీసుకుని ఆఫీసుకి పట్టుకెళ్తారు. రాత్రి భోజనం మటుకు అందరం కలిసే చేస్తాం. ఎంత ముఖ్యమైన వ్యవహారాలు ఉన్నా నాన్న రాత్రి టీవీలో హిందీ వార్తలు వచ్చేటప్పటికల్లా ఇంట్లో ఉంటాడు. రాత్రి ఇంటికి వచ్చి పొద్దున్న ఆఫీసుకి వెళ్లేదాకా ఇంటి దగ్గరికి ఎవర్నీ కలుసుకోడానికి అనుమతించడు.

అమ్మ అన్నం వడ్డించింది. సుభద్ర ఒన్ డే క్రికెట్ మాచ్ గురించి తమ్ముడితో వాదన పడుతోంది. "ఈసారి ఒన్ డేకి మనవాళ్లు ఎవర్ని కెప్టెన్‌గా పంపుతారు?" తమ్ముడు కపిల్‌దేవ్‌ని సమర్థిస్తాడు. చెల్లెలికి రవిశాస్త్రి అంటే ఇష్టం. "అక్కా, నువ్వు చెప్పు," అంది సుభద్ర మధ్యలో నావైపు తిరిగి. నేను నవ్వి ఊరుకున్నాను. క్రికెట్ చాలా ఎక్సైటింగ్. కాని ఎంత ఫూలిష్ గేమ్. "నేను అంత ఎక్కువగా ఫాలో కావడం లేదు. నీకే బాగా తెలుస్తుంది," అన్నాను దానితో. తమ్ముడు నాకేసి విచారంగా చూశాడు. ఆ మాట నేను విచారంగా అన్నది కాదు. నిజంగానే కొంతకాలం గడిచేకొద్దీ ఇలాంటి వాటి పట్ల ఆసక్తి తగ్గాలి మనుషుల్లో. కాని ఆ సంగతి వాళ్లకి ఎలా తెలియ చెయ్యగలను? నిజంగా చూస్తే నేను క్రికెట్‌ని తీసుకున్నంత సీరియస్‌గా వాళ్లెప్పుడూ తీసుకుని ఉండరు. ఆ చిన్నపిల్లలిద్దరూ వాదనలో పడిపోయారు. నేను లేచి వాష్‌బేసిన్ వైపు నడుస్తుండగా మధ్యలో వాదన చటుక్కున ఆపి తమ్ముడు అడిగాడు.

"అక్కా, సాయంకాలం నీ ప్రోగ్రాం ఏమిటి?"

ఆశ్చర్యపోయాన్నేను. అదేం ప్రశ్న. ఏ రోజన్నా, ఏ సాయంకాలమన్నా నాకో ప్రోగ్రామంటూ ఉందా? ఈ ఇంట్లో అందరికీ ఖచ్చితమైన టైంటేబుల్ ఉంది అమ్మతో సహా. కాని కాలంతో నిమిత్తం లేకుండా వున్న దాన్ని నేనే. అయినా ఇప్పుడు ఈ ప్రశ్న తమ్ముడి నుంచి.

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. సగమొస్తూ వంటిం ట్లోంచి ఆగిన అమ్మ అడుగుల నిశ్శబ్దం వెనక కూడా ఒక ప్రతీక్ష ఉంది.

నాప్కిన్‌తో చేతులు తుడుచుకుంటూ చెప్పాను.

"ఇవాళ శుక్రవారం కదా. ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం వాళ్ల నెలసరి మీటింగ్ ఇవాళ. ఎప్పటినుంచో నన్ను రమ్మని అడుగుతున్నారు. ఇవాళ వెళ్దామనుకుంటున్నాను. చాలారోజులయింది కదా మనుషుల మధ్యకి వెళ్లీ."

అందరి మొహాల్లో ఏదో రిలీఫ్. నిజంగా ఉందో, లేక ఇదంతా నేను ఊహించుకుంటున్నదో.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' కొంతకాలం నుంచీ పట్టణంలో చాలా యాక్టివ్‌గా ఉంటున్నట్టుగా పేరుపడింది. ఇందులో ఎక్కువమంది వామపక్ష రాజకీయాల్తో ప్రత్యక్ష పరోక్ష సంబంధాలు ఉన్నవాళ్లు, కొంతమంది హేతువాదులు, నాస్తికులు. పౌరహక్కుల సంఘం పట్టణ కార్యదర్శి ఈ ఫోరంకి సమావేశకర్తగా పని చేస్తున్నాడు. వీళ్లుకాక సానుభూతిపరులూ, నిష్పక్షపాతులూ, ప్యూర్ ఆర్ట్ ప్రియులూ, లెక్చరర్లు, బాంక్ క్యాషియర్లు, కొందరు అధికారులు, ఒకరిద్దరు ఫెమినిస్టులు కూడా ఈ సంఘంలో సభ్యులుగా వున్నారు. 'ప్రగతిశీల', 'క్రియాశీల' శక్తులకు అన్నిటికీ ఒక వేదికగా ఉండాలని, కొన్ని కనీస సమస్యల విషయంలో 'ఏకాభిప్రాయం' కలిగి పోరాటం చెయ్యాలని వాళ్ల ఆశయం.

నా పైన జరిగిన అత్యాచారానికి వ్యతిరేకంగా ప్రజాభిప్రాయాన్ని కూడగట్టడంలోనూ, ఆ తర్వాత జరిగిన అనేక పరిణామాల్లోనూ ఈ 'ఫోరం' చాలా ప్రముఖపాత్ర వహించింది. ఒక 'వ్యక్తి' పైన జరిగిన అత్యాచారాన్ని సమాజం పైన జరిగిన దానిగా ప్రజలకు తెలియజెయ్యడంలో ఫోరం సభ్యులందరూ శాయశక్తులా కృషి చేశారు. నేను జైల్లో ఉన్నంతకాలం ఎవరో ఒకరు రోజూ నన్ను చూడడానికి వచ్చేవారు. రోజూ పర్మిషన్ సంపాదించడం దగ్గర నుంచీ కూడా నేను విడుదలయ్యేదాకా వాళ్లు చిన్న చిన్న లంచాలు పెట్టడం నుంచి, పెద్దపెద్ద రికమండేషన్స్ ప్రయోగించడం దాకా అన్ని స్థాయిల్లోను అన్ని ప్రయత్నాలూ చేశారు. కాని నేను బెయిల్ మీద విడుదలయి వచ్చిన తరువాత రోజు రోజుకీ వాళ్లు నన్ను కలవడం తగ్గింది. ఇందుకు తప్పు నాదే అనవచ్చు. నేను ఎన్నడూ వాళ్లని వెళ్లి కలవలేదు. వాళ్లే నన్ను కలవడానికి వచ్చేవారు. కొంత సానుభూతి కూడా ఎంత వద్దనుకున్నా వాళ్ల నుంచి నాకు అవసరమయ్యేది. అలాగే వాళ్ల పట్ల నేను కొంత కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా మాట్లాడాలని కూడా వాళ్లు ఆశించేవారు. అందులో అసాధారణమైంది ఏముంది? కాని ఇది ఇలా ఎంతకాలం సాగుతుంది? నిన్ను ఎవరయినా నీటిలో మునిగిపోతుంటే ఒడ్డుకి లాగి రక్షించారనుకో. వాళ్లు చేసింది ప్రాణదానమే. కాని వాళ్ల సహాయానికి నువ్వు రోజూ వాళ్లని కలిసి కృతజ్ఞతలు చెప్పవలసి వస్తే ఎలా ఉంటుందో ఊహించుకో. ఇంతకీ మనిషి నీళ్లల్లో పడటం వేరు. అది ఆకస్మికంగా జరిగిన ప్రమాదం. కానీ నాకు జరిగింది? ఇది కేవలం ఆకస్మికమేనా?

అన్ని రోజుల్లాగే అదీ ఒకరోజు. ఉదయం తొమ్మిది గంటలవేళ, వసంతమాసపు ఎండ. నేను యూనివర్శిటీ నుండి కొన్ని రోజులు సెలవు మీద ఇంటికి వచ్చాను. మళ్లీ వెళ్లిపోవాలి. ఆ ఉదయం నేను మా చెల్లెలు కాలేజీకి వెళ్లి అక్కడ నా పూర్వపు లెక్చరర్లను పలకరించి రావాలని బయలుదేరాను. నీలి గౌనుల చిన్నారులు కాన్వెంటులకి త్వరత్వరగా రిక్షాల్లో సాగిపోతున్న వేళ. వేళకి రావాల్సిన పదో నెంబరు సిటీ బస్సు హారన్ ఇంకా వినిపించలేదు. దిరిసెన చెట్ల నీడ ల్లోంచి రాలిన పచ్చ పూలతివాసీని దాటుకుంటూ వీధి మలుపు తిరుగుతుండగా మా మరదలు రిక్షాలో ఇంటికి వస్తూ ఎదురయ్యింది. 'ఇదేమిటి? స్కూలు లేదా,' అన్నాను. 'స్కూలుకి సెలవు కాదు. కాని ఇవాళ అంతా మాస్ లీవ్ పెట్టారు. సమస్యలున్నాయి చర్చించాలి మీటింగ్ అన్నారు. నాకు తలనొప్పిగా ఉంది ఇంటికి వెళ్లిపోతున్నాను. ఇక్కడే కదా కాస్త మీ తమ్ముడిగారికి ఈ సంగతి చెప్పెయ్యరా,' అని వెళ్లిపోయింది. నేను తమ్ముడిని బ్యాంక్‌లో కలిసి మాటాడి కాలేజి రోడ్డు మీద నాలుగడుగులు వేశానో లేదో నినాదాల్తో ఊరేగింపు ఎదురయింది. ఉద్యోగులు, టీచర్లు, కార్మికులు సంయుక్తంగా నిర్వహిస్తున్న ఊరేగింపు అది. నేను కాలేజి దగ్గర నుంచి వచ్చేస్తుండగా ఆ ఊరేగింపు కాలేజి వైపు వస్తూ కనబడింది. ఇందాకటి కన్నా అది పెద్దదయింది. వాళ్లు ప్రతి స్కూలు దగ్గరా, ఆఫీసు దగ్గరా, హోటల్ దగ్గరా, దుకాణం దగ్గరా ఆగి బలవంతంగా మూయించి తమ వాళ్లని కలుపుకుంటూ

వస్తున్నారు. నేను ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి తమ్ముడు కూడా బ్యాంక్ నుంచి వచ్చేశాడు. మరో అరగంటకల్లా సుభద్ర వచ్చేసింది. 'అక్కా డాక్టర్ సుధాకర్ నిన్ను వెళ్లిపోయే ముందు ఒక్కసారి కలవమన్నాడు,' అంది. డాక్టర్ సుధాకర్ వాళ్ల కాలేజిలో సోషియాలజీ లెక్చరర్. యువకుడు, ప్రతిభావంతుడు. నేను సోషియాలజీలో పోస్టు గ్రాడ్యుయేట్ కోర్స్ చదవడానికి అతనే కారణం. ఉదయం అతనితో మాట్లాడాలంటే కుదరలేదు. అతనికి క్లాస్ వెనుక క్లాస్. తన క్లాస్‌కి అతను ఇచ్చే ప్రాధాన్యత ఎలాంటిదో బాగా తెలిశాక అతణ్ణి నేను మరి డిస్టర్బ్ చేయలేకపోయాను.

మధ్యాహ్నం మూడింటికి, ఇంకా ఎండ చల్లబడకుండానే బయల్దేరాను నేను అతన్ని కలవడానికి. బహుశా ఒక పది నిమిషాలు నేను జాగ్రత్తగా తయారయి ఉంటాను అప్పుడు. అదీ డాక్టర్ సుధాకర్‌ని చూడబోతున్నందువల్ల అయి ఉంటుంది. లేత నీలంరంగు చేనేత చీరా, ఆల్విన్ రిస్టు వాచీ, ఎడమచేతి అనామికకి పగడపు ఉంగరం, మెడలో నాకు చాలా ఇష్టమయిన ముత్యాలదండ, అన్నట్టు భుజాన లెదర్ హాండ్‌బ్యాగ్. దాన్లో లేతాకుపచ్చ అంచుల్తో రెండు తెల్లని చేతి రుమాళ్లు, పర్స్, ఒకటి రెండు కవర్లూ, నేను రాసి పోస్టు చెయ్యడం మర్చిపోయిన ఉత్తరం, కేమ్లిన్ పెన్నూ, వాడిన గుప్పెడు పొగడ పువ్వులు-

ఆనాటి నా రూపం, నా సర్వస్వం నాకు ఎప్పటికీ గుర్తే. ఆ క్షణాన్నే కాదు, ఎప్పుడయినా నేను జీవితం నుంచి కోరగలిగేవీ అంతకన్న ఎక్కువుండవు. గుప్పెడు వాడిన పువ్వులూ, సాధారణంగా ఆ వయసు కన్యకి మనసులో తుళ్లింతలాడే మధురోహలూ- అయినప్పటికీ, జీవితం గురించి, తన గురించి ప్రపంచం గురించి ఉండవలసిన ప్రగాఢమయిన నమ్మకాలు-

నేను వీధి మలుపు తిరిగానో లేదో అప్పుడు బోధపడింది నాకు. ఊరేగింపు తీవ్రత చల్లారలేదని. వీధులన్నీ నిర్మానుష్యంగా ఉన్నాయి. నేను రిక్షా కోసం చూడడంలో ఉపయోగం లేదనిపించింది. ఎవరూ ఇవాళ పని చెయ్యరు. ఒకరకంగా ఇది బంద్ రోజు. భారతదేశంలో అన్ని పర్వదినాల కన్నా నిష్టగా అన్ని మతాలవాళ్లూ ఆచరించే పర్వదినం. నేను నా కొంగుని తల చుట్టూ చెవుల్ని కాల్చే మధ్యాహ్నపు ఎండ నుండి కప్పుకుని నడుస్తున్నానో లేదో ఒక సందు మలుపులోంచి విడవని నీడలాగా ఊరేగింపు కనబడింది. ఇప్పుడది చాలా పొడుగ్గా ఉంది. ఈసారి సందు మొదట్లో ఇంకా షాపు ముయ్యని టీ దుకాణం వాడు వాళ్ల ఆగ్రహానికి గురయ్యాడు. వాళ్లు అతని చేత షాపు మూయించే ప్రయత్నంలో ఉండగా ఊరేగింపు మధ్యలోంచి ఒకళ్లిద్దరు తెలిసిన టీచర్లు నన్ను పలకరించారు. నేను ఆగిపోయి వాళ్లతో మాట్లాడుతుండగానే ఊరేగింపుతో పాటు వాళ్లూ కదిలిపోయారు. నేను నెమ్మదిగా నా దారిలో నాలుగడుగులు వేశానో లేదో ఎంతలో వచ్చిందోగాని, బండగా పడ్డ బ్రేకులు చేస్తున్న చప్పుడు మధ్య నా పక్కగా ఆగింది పోలీసు జీపు.

నేను ఉలిక్కిపడి పక్కకి చూడగానే జీపు ఎదర సీట్లోంచి కోపంగా మొహంపెట్టి అడిగాడు పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ .

"ఏమ్మా, ఇందాకా నువ్వేనా అక్కడ దిగింది?"

అతను ఎందుకడుగుతున్నాడో అర్థం కాలేదు. చెమట పట్టిన అతని నుదురు మీదా, పుష్టిగా మొరటుగా దేలిన అతని ముక్కు మీదా మీసం మీదా, గడ్డం మీదా ఎండపడి మెరుస్తోంది.

"అవును నేనే."

"నీకు వాళ్లు తెలుసునా?"

ఈ దారమ్మట ఎవడేనా దొంగ పారిపోయాడా అని పోలీసు రోడ్డు మీద పోతున్నవాణ్ణి అడుగుతున్నట్టుంది ఆ ప్రశ్న. కాని ఆ దారమ్మట వెళ్లినవాళ్లు దొంగలేమీ కారే.

"అవును నాకు తెలిసిన వాళ్లే," అన్నానో, లేదో-

"వెయ్యండిరా దీన్ని జీపులో," అని వాడు గట్టిగా అరవడం, టకటకమని బూట్ల చప్పుడుతో ముగ్గురు కానిస్టేబుల్స్ జీపులోంచి రోడ్డు మీదకి దూకి నా మీద పడి నా చేతుల్ని పట్టుకుని ఈడ్చుకుంటూ జీపులోకి తీసుకువెళ్లి పడెయ్యడం ఒక్కసారే జరిగాయి. జరిగిందేమిటో నేను అర్థం చేసుకునేటప్పటికే జీపు వేగం అందుకుంది.

ఎండకి కాగిన జీపు గుడ్డ వేడి వాసనా, పోలీసు యూనిఫాం చెమట కంపూ, లోపలికి కమ్ముకొస్తూ ఊపిరాడనివ్వని రోడ్ల మీది దుమ్మూ, ఒక్కపాటున ఉధృతమైన రక్తవేగం, మెంటల్ కన్ఫ్యూజన్- నోటిలోంచి గొంతు పెగల్చుకుని అడిగాను.

"నన్నెందుకు ఇట్లా పట్టుకొన్నారు? ఎక్కడికి తీసుకు వెళ్తున్నారు?"

ఎవరూ మాటాడలేదు. మామూలుగా అయితే ఆ కానిస్టేబుల్స్ రోడ్డు మీద ఒక స్త్రీతో అట్లా ప్రవర్తించి ఉండరేమో. కాని ఈరోజు వాళ్ల చూపులు ఇక్కడ లేవు.

కసి కండ పట్టినట్టుగా ఉన్నాయి వాళ్ల ముఖాలు. ఏదో తాగుబోతు, నిద్రమత్తు మృగాన్ని దాని మానాన దాన్ని నిద్రపోనీకుండా రెచ్చగొడితే కలత నిద్రలో లేచి ఒళ్లు విదిలించుకుంటున్నట్టుగా ఉంది. వాళ్లు సాయుధు లనీ, వాళ్ల వెనుక దుర్భేద్యమైన ప్రభుత్వాధికారం వుందనీ ఆ క్షణాన నాకు తోచలేదు. అప్పుడు నా కళ్లకు బలంగా కట్టింది వాళ్ల పాశవిక శక్తి. విచక్షణాహీనమైన పశువు కుమ్ముతూ ఉంటే ఎలా ఆందోళన పడతామో అలా. వీళ్లు మృగాలే అయితే, ఇలా నట్టనడి రోడ్డున నన్ను బంధించడానికి వీళ్లకి అధికారం ఎవరిచ్చారో అన్న ప్రశ్నే లేదు. నేను బలవంతుడినైన యువకుడిని అయి శాయశక్తులా ఎదిరించి పెనుగులాడినా కూడా మృగప్రాయులైన వీళ్ల నుంచి తప్పించుకోవడం కష్టం. అయినా అపరిమితంగా పొరలివచ్చే నా భయం నన్ను ఒదల్లేదు.

''నాతో మీకేం పని?''

డ్రైవర్ ఎటువంటి ఒడిదుడుకులు లేనంత స్థిరంగా స్టీరింగ్ మీద ఉన్నాడు. జీపు వేగంలో మార్పు లేదు. నా ప్రశ్న ఎవరినీ కదిలించలేదు. మళ్లీ అడిగాను రెట్టించి. ఈసారి తలవెనక్కి తిప్పకుండానే పోలీస్ ఇన్‌స్పెక్టర్ ముందు సీట్లోంచి గట్టిగా కసిరాడు. ''ఆ సంగతి కోర్టులో తెలుస్తుంది. నోర్మూసుకో.''

కోర్టు అన్న మాట వినగానే మొదటిసారి నా భయ మంతా ఎడతెగని ఆందోళనగా మారింది. అప్పుడు నాకు, నన్ను పట్టుకున్నది ప్రభుత్వ 'రక్షక భటులనీ', జైళ్లూ, న్యాయస్థానాలూ, ధర్మశాస్త్రాలూ, లాయర్లూ ఉండే ఒక ప్రపంచంలోకి నేను అడుగుపెట్టాల్సి ఉంటుందనీ తట్టింది. దారితప్పి రాక్షసలోకంలోకి ప్రవేశించిన కథల్లోని కన్యలాగా నేనూను అనిపించింది.

నా భుజాల మీంచి జారి జీపుతో పాటు గాలికి ఎగురుతూన్న నా కొంగుని నా ప్రక్కనున్న కానిస్టేబుల్ చెయ్యి చాపి అందుకుని చుట్టగా చుట్టి నా భుజం మీదికి విసిరాడు. నాకు ఒళ్లంత షాక్ తగిలింది. నేనేమీ మాట్లాడలేకపోయాను. నా ఒళ్లు కుంచించుకుని బరువుగా ముద్దగా కూడగట్టుకుంది. ఆ ఇద్దరు కాని స్టేబుళ్ల మధ్య, నలిగిన ఆ జీపు సీటు మీద, నేను కూచున్నదే అన్ని జైళ్ల కన్నా అతి ఇరుకైన జైలు.

నన్ను తీసుకుపోయి వన్ టౌన్ స్టేషన్ లాకప్‌లో పడేసిన దాకాగాని, ఆ తర్వాత చాలాసేపటిదాకా గాని ఎవరూ నాతో ఏమీ మాటాడలేదు. నన్ను లాకప్‌లోకి పంపుతూండగా మాత్రం నా హాండ్‌బ్యాగ్‌నీ, రిస్ట్‌వాచీనీ, ముత్యాలదండనీ, ఉంగరాన్నీ స్వాధీనపరచుకున్నారు.

పాడుపడ్డ ఇళ్లల్లోంచి వచ్చే ఒకలాంటి ముక్కి వాసనతో చుట్టూ పోలీస్‌స్టేషన్ గోడలు. గోడలకు కింద నుంచి సగం పైదాకా జేగురురంగు సున్నం. ఇనుప వాసన, లాకప్ రూంకి ఎదురుగా సబ్ రికార్డ్ బాక్స్ మీద పొడవాటి రిజిస్టర్లు. నాలుగైదు కేసు ఫైళ్లు. దానిపైన నల్లని కాలికో బైండింగ్ పుస్తకం. (అది ఇండియన్ పీనల్ కోడ్, క్రిమినల్ ప్రొసీజరు కోడ్ పుస్తకాల బైండింగ్ అని తర్వాత తెలిసింది).

ఒక పోలీస్‌స్టేషన్ గురించి చిత్రించడానికీ, వర్ణించడానికీ ఏమీ ఉండదు. అందులోనూ లాకప్ రూంలోంచి పోలీసుస్టేషన్‌ని చూడడం, అనుభవిస్తేనే గాని చెప్పలేని దృశ్యం. కాని లాకప్‌రూంలోకి ఎవరైనా ఎందుకు వెళ్లాలి? ఒక్క క్రూరమృగాన్ని బంధించడానికి మటుకే మనం బోనుల్ని వాడతాం. మనుషుల్ని గదిలో బంధించి తాళం వెయ్యాల్సి రావడం ఎందుకని? నేను ఈ ఇనుప ఊచల్ని తప్పించుకోగలుగుతానా? తప్పించు కోగలిగేవాళ్లని ఏవీ ఆపలేవు. తప్పించుకోలేనివాళ్లు తలుపు లేకపోయినా తప్పించుకోలేరు. కాని నా మొహం మీద అట్లా ఇనప ఊచల తలుపు మూసి నప్పుడు నేను చాలా దుర్భరమైన అవమానాన్ని పొంది నట్లు భావించాను. నా వ్యక్తిత్వంలోని అతి ముఖ్యమైన అంశాన్ని నిరాదరించినట్టుగా అనిపించింది. నేను చెప్పేది వినిపించని, నా విలువని చూడలేని ఒక చెవిటి, గుడ్డి రాక్షసమృగం నన్ను అదుపు చెయ్య బోతున్నట్టుగా అనిపించింది.

సాయంకాలం ఆరు గంటలవేళ టీ వచ్చింది. ముందు ఆ టీ తాగకూడదనుకున్నాను. కానీ, భయం వల్లా, ఆందోళన వల్లా కలిగిన అలసట. నాకు టీని పంపడం ద్వారా నాలో మానవీయంగా నా ఎదుటి శక్తులు ప్రవర్తించబోతున్నట్టుగా అర్థం చేసుకున్నాను. వాళ్లు మానవీయంగా ప్రవర్తిస్తే నేను జరిగిందంతా మర్చిపోగలను. ఒక్క తప్పు వరకూ, అది ఎంత పెద్ద దయినా సరే. మనిషి క్షమించగలడు.

టీ తాగాను.

ఉదయం నుంచీ అనేక అరెస్టులు జరిగాయి. నిర్బంధాల్లో ఎక్కువ భాగం టూ టౌన్, త్రీ టౌన్ పరిధి లోనే జరిగాయట. ఇక్కడ మాత్రం ఉదయం నుంచీ అరెస్టయిన వాళ్లను కొద్దిసేపు నిర్బంధించి వ్యక్తిగత పూచీకత్తుల మీద విడుదల చేసేశారట. సాయం కాలానికి ఎవరూ లేరు. నేను వచ్చిన కొంతసేపటి దాకా

రెండో లాకప్ రూంలో (అది ఉందని నాకు తర్వాత తెలిసింది. బహుశా అది పురుషుల కోసం కావచ్చు) మాటలూ, మధ్య మధ్య దగ్గూ వినిపించాయి. ఆ తర్వాత ఏవీలేవు.

రాత్రి పోలీస్‌స్టేషన్‌లో కొట్టుకుంటూ కొట్టుకుంటూ ఫ్లోరోసెంట్ దీపం వెలిగాకగానీ, నేను ఎలాగైనా విడుదల కావాలనీ లేకపోతే రాత్రికి ఇంటికి చేరలేనని తట్టలేదు. ఇల్లు! ఈపాటికి అమ్మా, తమ్ముడూ, చెల్లెలూ ఏం చేస్తూ ఉంటారా అని ఊహించడం మొదలు పెట్టాను.

ఏడు గంటలు కావొస్తుండగా రైటర్ వచ్చాడు. అతనిది యాభై అయిదు ఏళ్ల పైబడ్డ వయసు. నున్నగా, కొద్దిగా ఒంగి ఉన్నాడు. బట్టతల. వాడి అయిన చూపు.

"అమ్మాయ్, నువ్వు ఇలా ఊరేగింపులో దిగాల్సింది కాదు. పోనీలే, చిన్నపిల్లవి. తెలియక చేసుంటావు. నువ్వు వ్యక్తిగత పూచీకత్తు రాసి ఇవ్వు. ఇంటికి పంపేస్తాం," అన్నాడు.

అతని మాటల్లో ప్రభుత్వం, దాని సర్వపాలనాంగాలతోనూ రూపుకట్టినంత స్పష్టంగా నాకు మరెక్కడా కనిపించలేదు. అతను నన్ను పట్టుకున్న పోలీసులానే మాట్లాడుతున్నాడు. ఒక ప్రాసిక్యూటర్‌లాగా నా మీద నేరారోపణ చేస్తున్నాడు. తనే న్యాయమూర్తిగా జడ్జిమెంట్ వినిపిస్తున్నాడు. తనే ఈ వ్యవస్థ కొమ్ముకాచే ఒక వ్యాపారస్థుడిలాగా పూచీకత్తు అడుగుతున్నాడు. తన పౌరుల ప్రవర్తనని, తన పిల్లల ప్రవర్తనలాగా శాసించాలని చూసే ఒక పితృప్రభువులాగా నన్ను మందలిస్తున్నాడు. అతను పోలీస్‌స్టేషన్‌లో రైటరు. అతని చేతిలో కలం ఉంది. పీనల్‌కోడ్ సెక్షన్లు అతనికి కంఠోపాఠం. అతని మీదనే న్యాయదేవత త్రాసు నిలిచి ఉంది.

కానీ నేను అవన్నీ ఆలోచించదలుచుకోలేదు. పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయేవాడి చెర నుంచి ఎంత వేగిరం తప్పించుకొందామా అని పిల్లవాడు ఆలోచించినట్టే, ఎలాగైనా ఈ చెర నుంచి బయటపడాలనే అనుకున్నాను. "అలాగే," అన్నాను రైటర్‌తో. అతను కాగితం తీసుకొస్తానని తన గదివైపు వెళ్లాడు.

అప్పటి నుంచి నిమిష నిమిషం ఎదురుచూస్తూ రెండు గంటలు గడిపాను. ఈపాటికి నాన్న ఇంటికి వచ్చి ఉంటాడు. 'సుజాత ఏదీ,' అని వెతుక్కొంటాడు. నా కోసం మరికాసేపట్లో ఇంటికి వెళ్లి ఈ ఎడ్వెంచర్ గురించి అందరికీ చెప్పి సర్‌ప్రైజ్ చెయ్యాలి.

తొమ్మిదింటికి అన్నం వచ్చింది. కాని ఇప్పుడు నాకు అన్నం తినాలని కాదు ఉన్నది. ఎంత తొందరగా బయటికి వెళ్లిపోతానా అనే ఆతృత. మనసులో ఆలోచనలు సన్నగిల్లుతూ టెన్షన్ పెరుగుతూ ఉంది.

అప్పుడు వచ్చాడు రైటర్, సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ వెనగ్గా మరో ఇద్దరు కానిస్టేబుల్స్‌తో. రైటర్ చేతిలో నా హాండ్‌బాగ్ ఉంది. ఎస్.ఐ. చేతిలో ఏవో కాగితాలు. రైటర్ తలుపు దగ్గరగా వచ్చి అన్నాడు.

"చిన్న ప్రాబ్లెమ్ వచ్చిందమ్మాయ్. నిన్ను పంపేద్దాం, కానీ నీ హాండ్‌బాగ్‌లో ఒక ఉత్తరం దొరికింది. అది నువ్వు రాసిందే అనుకుంటాను. ఎస్.ఐ.గారు మరి దాన్ని సోదాచేసి చదివారు. అందులో కొంత ప్రమాదకరమైన భాష ఉందిట. మరి నీకూ, కొన్ని ప్రభుత్వ వ్యతిరేక పార్టీలకూ సంబంధం ఉందేమోనని ఆయన అనుమానిస్తున్నారు. అలాంటప్పుడు నిన్ను వదిలేస్తే ఏం ప్రమాదమో అంటున్నారు. నేనంటాను ఆ అమ్మాయి అలాంటిది కాదు, అమాయకురాలు అని మరి నువ్వేమంటావు?"

ఆశ్చర్యపోయాన్నేను. ఆ పైన కుతకుతా ఉడికిపోయాను. అది నేను యూనివర్శిటీ నుంచి ఇంటికి రాక ముందు డాక్టర్ సుధాకర్‌కి రాసిన ఉత్తరం. ఇంటికి ఎలాగూ వస్తున్నాను కదా, పోస్టు చెయ్యడం దేనికి, స్వయంగా ఇద్దామనుకుని హాండ్‌బాగ్‌లోనే ఉంచేశాను. కాని దానికి కవరుగాని, ఎడ్రస్‌గాని ఏమీలేవు. సంబోధన కూడా 'ప్రియమైన స్నేహితుడికి' అని ఉంటుంది. అంతకన్నా ఏమని ఉంటుంది కనుక? అందులో ప్రమాదకరమైన భాష ఏమిటో నాకు బోధపడలేదు. ఆ మాటే అడిగాను.

"ఏమంటావ్?" సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ మొహంలో మళ్లీ అదే కర్కశత్వం. "ఈ రాసిందేమిటి?"

కూడబలుక్కుంటూ చదివాడతను. "ఈ వ్యవస్థలో ప్రాబల్యంపట్ల, అధికారంపట్ల అందరికీ రుచి. కనుకనే ప్రభుత్వం ఎప్పుడూ తన చేతినుంచి వాటి పట్టు విడవాలనుకోదు. పూర్వం మనుషులు శ్రమని తమ మధ్య విభజించుకునేవారు. కాని ఇప్పుడు రాజకీయ శక్తులు శ్రమని, శ్రమని విభజించే మనుషులకి నిర్దేశించి తాము శ్రమకి అతీతమైన జీవితాన్ని జీవించాలని కోరుకుంటున్నాయి." ఇంతకు మించి చదవలేకపోయాడు. కాని ఇందులో ఏముంది? ఒక సోషియాలజీ విద్యార్థిగా ఒక యువ సోషియాలజిస్టుతో ఇంతకన్నా ఏమని రాసుకుంటుంది?

"ఇక్కడ నువ్వు రాసింది ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా కాదా?" అడిగాడు రైటర్ ప్రాసిక్యూటర్

స్వరంతో. ఆ రాత్రి ఆ ఇనుప ఊచల వాసన మధ్య, ఆ పాలిపోయిన వెలుతుర్లో, ఆ ఖాకీబట్టల నీడలో, కటకటాల బోనులో నేను కోర్టులన్నింటిలోకీ నిర్దాక్షిణ్యమైన కోర్టులో నిల్చున్నాను.

ఇది నా వ్యక్తిత్వానికి, నా ఉద్వేగాలకీ, నా అనుభూతికీ, స్నేహానికీ, నమ్మకాలకీ చెందిన విషయం. ఆ మాటలు నేను రాసింది ఒక వ్యక్తికి, ప్రపంచానికి కాదు. వాటి అర్థాల్నీ, అంతరార్థాల్నీ ప్రశ్నించడానికి వీళ్లెవరు?

"అది నేను ఎవరికీ వ్యతిరేకంగా రాసింది కాదు. అది నిజానికి మనుషులకి వ్యతిరేకంగా రాసింది కాదు. మనుషుల్ని నడిపిస్తున్న కొన్ని 'ఫోర్సెస్'కి వ్యతిరేకంగా రాసింది."

"నేను చెప్పలేదూ, అదే భాష," సకిలించాడు సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ .

రైటర్ నాకేసి అనునయంతో చూశాడు. "నీ వాళ్లెవరో చెప్పమ్మా, కబురు చేస్తాం. ఈ ఉత్తరం నువ్వు రాయలేదని చెప్పు."

అత్యాచారి తను అత్యాచారం చెయ్యబోతున్న వాళ్ల నైతిక విలువల మీదుగా ముందుగా దాడి చేస్తాడని నేను ఎక్కడో చదివాను. ఉత్తరం నేను రాసింది కాదనడం నాకు నిజంగా సాధ్యమా?

నా నీతిని కోల్పోలేకపోయాన్నేను.

"అనుభవించు."

జడ్జిమెంట్ ఇచ్చి వెళ్లిపోయాడు రైటర్ .

అతను ఆ రాత్రి తన చాంబర్‌లోకి వెళ్లిపోతూ నాకు విధించిన శిక్ష ఏమిటి?

సాయంకాలపు సందడి పట్టణంలో, దీపాలు వెలిగాయి. సినిమాహాళ్ల దగ్గర హడావిడి. తొలి వేసవి సాయం సంధ్య మాధుర్యమంతా గాలుల్లో, ముసురుకున్న చీకట్లలో అల్లుకుంది. జనసమ్మర్దంలోంచి మల్లెలు మత్తెక్కించే గాలుల్తో ఆహ్వానిస్తున్నాయి.

'ప్రోగ్రెసెవ్ ఫోరం' మీటింగ్‌కి వెళ్లాలనిపించలేదు. ఎందుకో వాళ్లతో కూల్‌గానో, ఎమోషనల్‌గానో ఏదయినా 'డిస్కస్' చెయ్యడమో, 'ఆర్గ్యూ' చెయ్యడమో సాధ్యమనిపించలేదు. ఊరికి దూరంగా నడపడం మొదలుపెట్టాను.

ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం వాళ్లు ఆరంటే ఖచ్చితంగా ఆరింటికే మీటింగ్ మొదలుపెట్టేస్తారు. వాళ్లు మీటింగ్ విషయంలో పాత అలవాట్లని చాలా కావాలని ఒదిలేశారు. కాని కొత్త అలవాట్లని కావాలని ప్రవేశపెట్టుకున్నారు. ఇవాళ 'ఇష్టాగోష్టి.' సంఘానికి బహుశా ఇద్దరు ముగ్గురు కొత్త సభ్యులు చేరి ఉంటారు. వాళ్లు ఇప్పటికే నావంక క్యూరియస్‌గా చూస్తుంటారు. కార్యదర్శి వాళ్లకు పరిచయం చేస్తాడు. 'ఈమె...' వాళ్లు తలాడిస్తారు. 'అవునవును, అప్పుడు పేపర్లో చదివాం,' 'అవునూ, ఇప్పుడు ఇంతకీ ఏం చేస్తున్నారూ?' కార్యదర్శి దగ్గర ఇంక ఏమీ సమాధానం ఉండదు. అతను ఏమని చెప్పగలడు? 'ఆ తరువాత ఈమె చదువు మానేసి ఇంట్లో ఉండిపోయింది' అనగలడా? కాని వాస్తవానికి జరిగింది అదేనే. లేక 'మా అందరి మధ్యా మసలుతూ మాకు ఇన్‌స్పైరింగ్‌గా ఉంద'ని (కొందరు అలా అంటుంటారు) అనగలడా? నాలో ఇన్‌స్పైర్ చేసేది ఏముంది? నాకు కలిగిన గాయమా? జరిగిన అవమానమా?

నా చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచంలో మనుషులంతా కుల, మత, వర్గరహితంగా సుఖ సౌకర్యాల కోసం అహర్నిశలూ తపిస్తూ, ప్రయత్నపడుతూ ఉన్నారు. గాయపడ్డవాళ్ల నుంచి, అవమానితుల నుంచీ, రోగగ్రస్థుల నుంచీ వాళ్లు ఏదన్నా నిజంగా ఉత్తేజం పొందగలరా? కాని ఆరోగ్యవంతమైన జీవితంపట్ల వాళ్లకున్న ఆరాటాన్ని, అది ఎంత పోటీతో, కుళ్లుతో, యుద్ధంతో కూడుకున్నదైనా సరే, ఎలా నిరసించను? పోనీ 'ఈమె జీవితంలో ఇంత కష్టం అనుభవించి కూడా నిశ్చలంగా ఉన్నది' అంటే వినడానికి ఎంత బాగున్నా నిజంగా అది నిజమా? నేను చలించకుండా ఉన్నానా?

ఆ రాత్రి పదిగంటలు దాటిన తరువాత స్టేషన్‌లో దీపాలు ఒక్కొక్కటే ఆరిపోయాయి. మగతగా, అలసటగా ఆ గచ్చు మీద అలాగే కళ్లు మూసుకుని ఉన్నాను నేను. ఇంతలో ఇనుపగొళ్లేలు ఒదులయిన చప్పుడు. చప్పుడు చేస్తున్న బూట్లతో ఆ చీకట్లో ఒక ఆకారం నా మీదకి వచ్చి పడింది. కంపించిపోయాన్నేను. అరవనీకుండా నా నోటికి అడ్డుగా ఉప్పని అరచేతులు.

"చచ్చిపోతావే, నీకు బతకాలని లేదే."

గప్పున సారా కంపు, నిప్పుసెగలాగా.

ఆ చేతులు ముందు నా జుట్టుని పట్టుకున్నాయి. జడ ఊడిపోయి నా జుట్టు ముఖమంతా కప్పి మరీ చీకటయింది. ఆపైన ఆ చేతులు నా ఒంటి మీద తడుములాడాయి. నెమ్మదిగా ఒంటి మీద బట్టల్ని ఊడ్చివెయ్యడం మొదలుపెట్టాయి.

ఒక మనిషి మీద విధించబడ్డ ఏ నిర్బంధమయినా వాస్తవరూపంలో అతని శరీరం మీద నిర్బంధమే. ఒక మనిషిపట్ల ఉన్న ఏ అసంతృప్తి అయినా,

కసి అయినా, జాలి అయినా, అన్నీ వాస్తవరూపంలో అతని శరీరంపట్ల సంవేదనలే నన్ను నిర్బంధించినప్పుడు ఎందుకు గ్రహించలేకపోయాను?

ఆ రాత్రి నా శరీరం మీద జరిగింది నిజంగా ఘాతుకం. ఒకటి వెనుక ఒకటి ఆ పోలీసు మృగాలు నా శరీరాన్ని ధ్వంసం చేసేశాయి. నాకు ఉచ్చ పోసుకోవడానికి కూడా వీలు చిక్కనివ్వలేదు వాళ్లు. నెమ్మదిగా తేరుకునేటప్పటికి నాకు తెలీకుండానే అక్కడ రక్తం స్రవిస్తోంది.

అనేక దినాలపాటు, రాత్రులపాటు, ఆ తరువాత, ఆ సంఘటన గురించి ఆలోచించాను. వాళ్లు నా పట్ల జరిపిన ఆ అత్యాచారంలో ఉన్న అసలు కారణం ఏది? ఎంత పైశాచికమయినా ఒట్టి గుడ్డి పాశవిక కాంక్ష ఒక్కటే కారణం కాదనిపించింది. ఒక మగవాడి మీద నిర్బంధం బహుశా శారీరక చిత్రహింస దాకా పర్యవసిస్తుంది. అదే ఒక స్త్రీ అయితే అది అత్యాచారం దాకా కొనసాగుతుంది. ఆ అత్యాచారాన్ని నేను కాముకమైన ఘాతుకంగా మటుకే చూడలేకపోతున్నాను. అది తీవ్రాతి తీవ్రమయిన నిర్బంధం. దారుణమైన శారీరక చిత్రహింసానూ. నామీద అత్యాచారం చేసింది మనుషులే. వాళ్లు పోలీసులే కనుక వాళ్లకా వీలు చిక్కడం అన్నది తరువాత సంగతి.

ఎంత జంతువునయినా రెండు తప్పుల వరకు క్షమించగలం. నన్ను నిర్బంధించినందుకు, నా మీద అత్యాచారం జరిపినందుకూ కూడా నేను పూర్తిగా నశించలేదు. కాని రెండవరోజు మధ్యాహ్నం సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్ నన్ను చూడడానికి వచ్చాడు. "ఎవరో నీ గురించి 'హెబియస్ కార్పస్' ఫైల్ చేశారని తెలిసింది. నీకు చాలా అండదండలున్నాయన్నమాట," అన్నాడు. అప్పుడే నా గురించి బయట ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయని తెలుసుకున్నాను. వాళ్లు నన్ను స్టేషన్ నుంచి స్టేషన్‌కు మార్చారు. చివరికి బయట ఒత్తిడికి తట్టుకోలేక సెక్షన్ 120 కింద నేరారోపణ చేసి మేజిస్ట్రేట్ ముందు హాజరు పర్చారు. వాళ్లకున్న ఏకైక ఆధారం నేను రాసిన పోస్టు చెయ్యని ఉత్తరం. మేజిస్ట్రేట్ నాకు రెండు వారాల రిమాండ్ విధించాడు. నన్ను సెంట్రల్ జైలుకు పంపారు.

అరెస్టు చేసినది మునిసిపల్ ఇంజనీర్‌గారి అమ్మాయి? అని తెలిశాక మునిసిపల్ ఛైర్మన్ ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ తీసుకున్నాడు. ఆయన పెద్ద ఎత్తున జిల్లా రాజకీయ వర్గాలతో కలిసి హోం మినిస్టర్ మీద ఒత్తిడి తీసుకొచ్చాడు. బయట 'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్ల కృషి వల్ల ప్రజలు, పత్రికలు, పౌరహక్కుల సంఘాలు పెద్ద ఉద్యమం చేపట్టాయి. ఈ సంఘటనకు కారకులయిన పోలీసుల్ని సస్పెండ్ చేశారు. పదిరోజుల తరువాత నాన్న నన్ను బెయిల్ మీద విడిపించడానికి జైలుకు వచ్చాడు. ఆరోజు ఆయన్ని చూడడం నిజంగా ఒక అనుభవం. ఆయన నన్ను అసహ్యించుకుంటాడనుకున్నాను. ఆయన నా పట్ల ఎలాంటి భావాన్ని వ్యక్తం చెయ్యలేదు.

బహుశా, ఏక్సిడెంట్ జరిగింది, చెయ్యి పోయింది. చాలా ముఖ్యమైన భాగం కాని ఏం చెయ్యగలం? ప్రాణాల్తో బతికేం కదా. చాలు.

తర్వాత నేను ఎప్పటిలా యూనివర్సిటీలో చదువుకోవాలని ప్రయత్నించాను. సాధ్యం కాలేదు. ఎవరో నన్ను హేళనగా చూస్తున్నారనీ, సానుభూతి కురిపిస్తున్నారనీ కాదు. ఒకరి సానుభూతి కానీ, ఒకరి ద్వేషం కానీ నిజంగా నన్ను కదిలించలేవు ఇప్పుడు. 'ఇంతకీ ఆ ఉత్తరం ఎవరికి రాశావు?' అని అడిగాడు డాక్టర్ సుధాకర్ నన్ను చూడడానికి వచ్చినప్పుడు.

...బాగా చీకటిపడింది. ఎక్కడయినా పార్క్‌లో కూచుంటే బాగుణ్ణు అన్పించింది. 'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' మీటింగ్ ఈ పాటికి ముగింపుకి వచ్చి ఉంటుంది.

నా అనంతర జీవితం ఎలా ఉండాలి? ఈ ప్రశ్న అందర్నీ ఏదో ఒక మూల బాధపెడుతూనే వుంది. యూనివర్శిటీలో చదువుకుంటున్నప్పుడు 'నా అనంతర జీవితం ఎలా ఉండాలి?' అని ఎవరూ భావించలేదు. బహుశా అమ్మా, నాన్న, ఒకరిద్దరూ తప్ప. కాని అప్పుడేనా వారు బహుశా నా పెళ్లివరకూ ఆలోచించి వుంటారు. ఆ తర్వాతైనా 'నా అనంతర జీవితం ఎలా ఉండాలి?' అని ఎవరు ఆలోచిస్తారు? నా భర్త ఆలోచించడు. ఆ ప్రశ్న అతనికి అనవసరమైనదిగా ఉంటుంది.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్లు కూడా ఈ విషయాన్నే ఇవాళ అనేక విధాలుగా చర్చించి ఉందురు. బహుశా నా పరోక్షంలో చర్చించే ఉంటారు. నేను ఇప్పుడు అందరిలాగా మామూలు జీవితానికి అర్హురాల్ని కాదనే చాలామంది నమ్మకం. అలాగని 'మామూలు జీవితానికి నేను మటుకు ఎందుకు అర్హురాలిని కాకూడదు?' అని వాదిస్తారు. అయినప్పటికీ నేను ఎలాగయినా ఇక నుంచీ నా అనుభవాల ఆధారంగా 'వేరే జీవితం' కోసం 'కృషి' చేస్తే బాగుంటుందని సూచిస్తారు.

'ప్రోగ్రెసివ్ ఫోరం' వాళ్లని నేను ఇష్టపడతాను. ఈ సమాజంలో నాకున్న ఆత్మీయులు వాళ్లే. నా అను

భవాన్ని సీరియస్‌గా తీసుకునేది వాళ్లే. మంచి జీవితం కోసం వాళ్ల ప్రయత్నం నన్నెప్పుడూ ముగ్ధురాల్ని చేస్తుంది. కాని నా పైన జరిగిన అత్యాచారం 'నా పైన' మటుకే జరిగిన అత్యాచారంగా వాళ్లు భావిస్తారు. అది నా ఒక్కర్తి పైనే జరిగిందా? కాదు. అది నీ మీదా, నా మీదా, ప్రతి ఒక్కరి ఆశలమీదా, స్వేచ్ఛమీదా, ఆనందం మీదా, స్వప్నాలమీదా జరిగింది. అది పోలీసుల వల్లనే జరిగిందా? ఎదుటి మనిషి జీవితాన్ని శాసించాలని చూసే ప్రతి ఒకళ్ల వల్లా జరిగింది.

అలాగని వాళ్లు తమ జీవితానందాల్నీ, వ్యక్తిగత సౌకర్యాల్నీ ఒదులుకోవాలని కోరుకుంటున్నానా? లేక నేనేదో అట్లాంటి జీవితాన్ని కోల్పోయానని చింతిస్తున్నానా? మనుషులు కోరుకునే సుఖమయమైన జీవితం ఎలాంటిదో నేను రోజూ మా తమ్ముడి, మరదలి విషయంలో చూస్తూనే ఉన్నాను...

ఇంటికి చేరేసరికి బాగా చీకటిపడింది. పెళ్లివారు వెళ్లిపోయినట్టున్నారు. ఎవరినీ పలకరించకుండా మేడ మీదకు వెళ్లిపోయాను. చెల్లెలిని చదువు మాన్పించయినా సరే, పెళ్లి చేసెయ్యాలని నాన్న పట్టుదల. ఇందుకోసం ఆయన ఎంత ఖర్చుకైనా వెనుదీసేట్టు లేడు.

అమ్మ ఏమనుకుందోగాని రాత్రి భోజనం మేడ మీదకే తీసుకువచ్చింది. ప్రాపంచిక విలువల్లో పీకల దాకా కూరుకుని ఉన్న మనిషి ఆమె. కాని తన పెద్ద కూతురిని చూసేటప్పటికి విలువలకి అతీతమైన ప్రేమ పొంగుతుంది ఆమెలో.

నేను ఉదయం నుంచీ అణుచుకున్న టెన్షన్‌ని భరించలేకపోయాను. సుభద్ర జీవితం భద్రంగా వుండడం కన్నా నాకు కావలసిందేముంది?

“పెళ్లివారు నా గురించి ఏమన్నా అడిగారా అమ్మ.”

అమ్మ నా కేసి కళ్లెత్తి ఆశ్చర్యంగా చూసింది. ఆ పైన బాధని అణచుకోలేకపోయింది. కొంతసేపు ఏడ్చింది. ఆ పైన నెమ్మదిగా అంది, “ముందు ఏమీ ప్రస్తావించలేదు. చివరలో పెళ్లికొడుకు తండ్రి అన్నాడు మీ నాన్నగారితోటి, 'పెద్దమ్మాయి గురించి మేం విన్నాం. జరిగిన దానికి మనం ఏం చేయగలం? మీరు విచారపడకండి. అది మన దురదృష్టం అంతే. ఇంతకీ అమ్మాయి కనిపించదేం,' అని అడిగాడు.

'మీకు కన్పించలేక సాయంకాలం బయటికి ఎక్కడకో వెళ్లింది,' అన్నారు మీ నాన్నగారు.

'అయ్యో అదేమిటి! లేచిపోయిన మనిషా ఏమిటి, తప్పించుకు తిరగడానికి,' అన్నాడు అతగాడి తండ్రి.”

'లేచిపోయిన మనిషి' విలువల స్వరూపం నాకు బాగా బోధపడ్డట్టు అయింది. అమ్మ వెళ్లిపోతూండగా అడిగాను. “కట్నం ఏ మాత్రం అడిగారు?”

“ఇదివరకటి మాటలే అనుకో. అయితే, బహుశా మరో పదివేలు ఎక్కువడుగుతారేమో అంటున్నారు ఆయన.”

రాత్రి పడుకోబోయే ముందు చాలాకాలం క్రితం నేను చూసిన దృశ్యం ఒకటి గుర్తొచ్చింది. ఒకరోజు నేను రిక్షాలో కాలేజి నుంచి వస్తున్నాను. రైలు గేటు పడింది. అటూ ఇటూ చాలా వాహనాలు ఆగిపోయి ఉన్నాయి. గేటు చాలాసేపటి నుంచీ వేసి ఉంది. మేమాగిన ఎంతో సేపటికిగానీ రైలు రాలేదు. విసుగుతో, అసహనంతో ఉన్న నాకు రైలు గేటు ఇవతల కమ్మీల మీద కొంత మంది చిన్నపిల్లలు కూచుని కనబడ్డారు. అప్పుడు నేను వాళ్లనంత పట్టించుకోలేదు. ఇంతలో ఇనుప నాగరికతా మహాయుగాల ప్రతినిధిగా చప్పుడు చేసుకుంటూ విపరీతమైన వేగంతో గూడ్స్ రైలు నా కళ్ల ముందు పట్టాల మీద సాగిపోయింది. దాని అదురుకి భూమి దద్దరిల్లుతూనే ఉంది. అప్పుడు చూశాను. పిల్లలు ఆ రైలుకి చేతులెత్తి వీడ్కోలు చెప్తున్నారు. రైలు వెళ్లి పోగానే, వాళ్లు అందుకోసమే అప్పటి దాకా ఆగినట్టుగా లేచి వెళ్లిపోయారు. అటూ ఇటూ వాహనాలు ముందుకు కదిలాయి.

ఆ దృశ్యంలో నన్ను ఏది ఆకర్షించిందో నాకు తెలియదు. కాని, కనీసం ఈ క్షణాన 'నా అనంతర జీవితం ఎలా?' అన్న నా ప్రశ్న హాస్యాస్పదంగా అనిపించింది.

ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక, 12 జనవరి 1990